

शोध निर्देशक
श्री तीर्थराज थापा
सह-प्राध्यापक

“एकचिहान उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

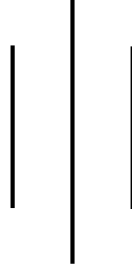
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय

नेपाली शिक्षण विभाग स्नातकोत्तर तह

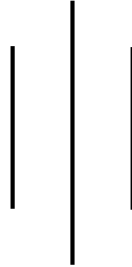
रा.रा.ब. क्याम्पस जनकपुर

दोस्रो वर्षको दसैँ पत्रको पूरक प्रयोजनको लागि

प्रस्तुत

शोध प्रबन्ध

शोधार्थी

ध्रुवकुमार कार्की

क्याम्पस रोल नं.: ४/०६४/६६

रा.रा.ब. क्याम्पस जनकपुर

दोस्रो वर्ष

नियमित विद्यार्थी

परीक्षा रोलनं. १४०१९४

२०६८

शोध निर्देशकको मन्तव्य

एम.ए. द्वितीय वर्षका छात्र ध्रुवकुमार कार्कीले “एकचिहान उपन्यसको कृतिपरक अध्ययन” शीर्षकमा केन्द्रित भएर मेरो निर्देशनमा प्रस्तुत शोधपत्र तयार पारेका हुन् । लगनशील भएर अत्यन्तै परिश्रमका साथ तयार पारेको शोधबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति:-.....

श्री तीर्थराज थापा

सह-प्राध्यापक

त्रि.वि..रा.रा.ब. क्याम्पस

नेपाली शिक्षण विभाग

जनकपुरधाम

शोध निर्देशक

श्री तीर्थराज थापा

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
रा.रा.ब. क्याम्पस जनकपुर
नेपाली शिक्षण विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको पूरक
प्रयोजनको लागि प्रस्तुत

“एकचिहान उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन”

शीर्षकको शोधप्रबन्ध
नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर (एम.ए.) तहको दसौँ पत्र (५१०-१)
को पूरक प्रयोजनको लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोध मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं	पद	नाम	हस्ताक्षर
१	बाह्यपरिक्षक	चक्रपाणी खनाल	
२	शोध निर्देशक	तिर्थराज थापा	
३	सदस्य	डा. स्थिरप्रसाद पराजुली	
४			

मिति :-

कृतज्ञताज्ञापन

नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको शोध गर्न उत्सुकता भएकाले प्रस्तुत “एकचिहान उपन्यासको कृतिपरक अध्ययन” शीर्षकको शोधप्रबन्ध तयार पारिएको हो।

प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार पार्ने सिलसिलामा आफ्नो अमूल्य समय दिई आवश्यक निर्देशन, सुझाव र सहयोग गरिदिनु हुने शोधनिर्देशक परम आदरणीय गुरु श्री तीर्थराज थापाप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु।

शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधकार्य गर्ने सुवर्ण अवसर प्रदान गरेकोमा नेपाली शिक्षण विभाग एवं विभागीय प्रमुख डा. स्थिरप्रसाद पराजुलीप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। शोधशीर्षकको छनौट एवं सो को तयारीका लागि उपयुक्त शैली तथा उपयोगी सामाग्रीहरूको अध्ययन गर्ने सुमार्ग निर्देशन गरिदिनु हुने गुरु पराजुली ज्यू प्रति पुनः कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु।

शोधपत्र तयारी गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याउनु हुने नेपाली शिक्षण विभागका सम्पूर्ण श्रद्धेय गुरुज्यूहरूप्रति समेत आभार व्यक्त गर्दछु। मलाई सानैदेखि पढ्नका लागि उत्प्रेरित गरी आवश्यक वातावरण लगायत सम्पूर्ण कुराहरू उपलब्ध गराउन समर्थ हुनु भएका मेरा स्व.हजुरबुवा दौलथ बहादुर कार्की प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु साथै शोधकार्यका लागि आवश्यक र समुचित वातावरण उपलब्ध गराई विशेष सहयोग र प्रोत्साहित गर्ने मेरी जीवनसंगिनी शोभा कार्कीलाई समेत हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु।

यसैगरी शोध सम्बन्धमा विभिन्न किसिमले सहयोग गरिदिनुहुने मित्र मुकुन्द काफ्ले लगायत अन्य साथीहरूप्रति पनि आभार व्यक्त गर्दछु। शुद्धसँग यथाशीघ्र समयमै टड्कन गरिदिनु हुने सुसम कम्प्युटर हेल्प सेन्टर दुधौलीका अमर के.सीलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहान्छु।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधप्रबन्धको आवश्यक मुल्याङ्कनका लागि रा.रा.व. क्याम्पस नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत अनुसन्धान समिति समक्ष पेश गर्दछु।

ध्रुवकुमार कार्की

क्याम्पस रोल नं. :४/०६४/६६

नेपाली शिक्षण विभाग

रा.रा.व.क्याम्पस

जनकपुर धाम

परीक्षा रोल नं. :१४०९९४

नियमित विद्यार्थी

विषय - सूची

अध्याय - एक

शोध परिचय

१.१. शोध शीर्षक	१	
१.२. शोधको प्रयोजन	१	
१.३. विषय परिचय		१
१.४. समस्या कथन		२
१.५. शोध कार्यको उद्देश्य	३	
१.६. पूर्व कार्यको समिक्षा	३-५	
१.७. शोधको औचित्य	५	
१.८. शोधको सीमाङ्कन	५	
१.९. शोध विधि	५	
१.१०. शोध पत्रको रूपरेखा	६	

अध्याय - दुई

हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको संक्षिप्त परिचय

२.१. हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको जिवनी	७	
२.१.१. जन्म र वाल्यकाल	७	
२.१.२. शिक्षा	८-११	
२.१.३. जागिरे जीवन आर्थिक अवस्था		११-
१२		
२.१.४. पारिवारिक जीवन	१३	
२.१.५. भ्रमण	१३	
२.१.६. सम्मान र पुरस्कार	१३	
२.१.७. मृत्यु	१४	
२.२. हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको ब्यक्तित्व	१४	
२.२.१. हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको बाह्य ब्यक्तित्व		१४
२.२.२. हृदयचन्द्रसिंह प्रधानको आन्तरिक ब्यक्तित्व	१५	
२.२.२.१. सामाजिक ब्यक्तित्व		१५
२.२.२.२. राजनैतिक ब्यक्तित्व	१६-१७	

१९	२.२.२.३. सम्पादक ब्यक्तित्व	१७-
	२.२.२.४. व्याकरणकार ब्यक्तित्व	१९
	२.२.२.५. साहित्यकार ब्यक्तित्व	१९-२०
	२.२.२.५.१. निबन्धकार ब्यक्तित्व	२०-२१
	२.२.२.५.२. समालोचक ब्यक्तित्व	२१
	२.२.२.५.३. कथाकार ब्यक्तित्व	२१-२२
	२.२.२.५.४. नाटक तथा एकाङ्कीकार ब्यक्तित्व	२२
	२.२.२.५.५. कवि ब्यक्तित्व	२२-२३
	२.२.२.५.६. उपन्यासकार ब्यक्तित्व	२३-२४
	२.२.२.६. बहुभाषिक ब्यक्तित्व	२४

अध्याय - तीन

उपन्यासको छोटो सैद्धान्तिक परिचय

३१	३.१. उपन्यासको परिचय	२५-२६
	३.२. पूर्वियमान्यतामा उपन्यासको व्युत्पत्तिगत अर्थ	२६-२७
	३.३. परिभाषा	२७-२९
	३.४. उपन्यासका तत्वहरु	२९
	३.४.१. कथानक	३०
	३.४.२. चरित्र वा पात्रविधान	३०-
	३.४.३. संवाद (कथोपकथन)	३१
	३.४.४. अर्न्तद्वन्द्व	३१-३२
	३.४.५. परिवेश	३२
	३.४.६. उद्देश्य	३२-३३
	३.४.७. कौतुहलता	३३
	३.४.८. दृष्टिविन्दु	३३-३४
	३.४.९. भाषाशैली	३४
	३.४.१०. प्रतिक र विम्बविधान	३४-३५
	३.५. नेपाली उपन्यासको विकासक्रम	३५
	३.५.१. पृष्ठभूमि	३५-३८
	३.६. आधुनिक नेपाली उपन्यास परम्परामा देखापर्ने विभिन्न धाराहरु	३८
	३.६.१. मनोविश्लेषणवादी धारा	३८-३९

३.६.२. सामाजिक यथार्थवादी धारा	३९-४०
३.६.३. ऐतिहासिक यथार्थवादी धारा	४०
३.६.४. अतिथार्थवादी धारा	४०-
४१	
३.६.५. आदर्शोन्मुख यथार्थवादी धारा	४१
३.६.६. आलोचनात्मक यथार्थवादी धारा	४१-४२
३.६.७. नारीवादी धारा	४२
३.६.८. प्रकृतिवादी धारा	४२-४३
३.६.९. विसंगतिवादी धारा	४३
३.६.१०. अस्तित्ववादी धारा	४३-४४
३.६.११. प्रगतिवादी धारा	४४
३.६.१२. मिथकिय धारा	४५
३.६.१३. प्रयोगवादी धारा	४५
३.६.१४. नवचेतनावादी धारा	४६
३.७. निष्कर्ष	४७

अध्याय - चार

एकचिहान उपन्यासको विश्लेषण

४.१. कथावस्तु : कथासार	४८-७२
४.२. कथावस्तु : विकास र व्यवस्थापन	७३-८०
४.३. चरित्र चित्रण	८०
४.३.१. चरित्रका प्रकार	८१-८२
४.३.२. चरित्रका प्रमुख अभिलक्षण	८२-९१
४.४. परिवेश	९२-९४
४.५. दृष्टिबिन्दु	९४-९७
४.६. भाषाशैली	९७-१०४
४.७. उद्देश्य र सन्देश	१०४-१०७
४.८. द्वन्द्वविधान	१०७-१०९

अध्याय - पाँच
उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१. उपसंहार तथा निष्कर्ष

११०-११८

५.२. सम्भाव्य शोध शीर्षकहरु

११८

सन्दर्भग्रन्थसूचि

१. पुस्तकसूचि

११८-१२१

२. पत्रपत्रिकासूचि

१२१-१२२